

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Binnenhof 4
2513 AA 's-GRAVENHAGE

**Directoraat-generaal Natuur &
Regio**

Directie Regio en Ruimtelijke
Economie

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Factuuradres
Postbus 16180
2500 BD Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001003214369000

T 070 379 8911 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/ez

Ons kenmerk
DGNR-RRE / 13060178

Bijlage(n)
4

Datum 22 april 2013
Betreft Zeehonden

Geachte Voorzitter,

Met deze brief wil ik de toezeggingen nakomen die mijn voorgangers hebben gedaan over zeehonden, laatstelijk tijdens het AO Biodiversiteit op 15 november 2012.

Het gaat om de volgende toezeggingen:

1. bezien of de motie 'deelname van de Zeehondenquête in de TSEG' (Trilateral Seals Expert Group) uitvoerbaar is en navraag te zullen doen in Duitsland en Denemarken over het mogelijk opschorten van het TSEG overleg als Nederland vasthoudt aan de uitvoering van de motie zoals de Kamer dat wil;
  2. de geldstromen van EZ naar IMARES in beeld te brengen en;
  3. uw Kamer te informeren over de laatste inzichten rondom het zenderen van zeehonden.
- Achtereenvolgens ga ik op de drie bovengenoemde zaken in.

Deelname van de Zeehondenquête in de Trilateral Seals Expert Group (TSEG)

Tijdens bovengenoemd AO van 15 november jl. bent u ingelicht over de kritische ontvangst door onze trilaterale Waddenzeepartners op de wens van uw Kamer zoals vermeld in de motie. Zoals mijn voorganger heeft toegezegd is dit opnieuw aan de orde gesteld bij de trilaterale Waddenzeepartners. Echter, de reactie van onze partners blijft onveranderd. Ik verwijs u korthedshalve naar de bijgesloten antwoordbrief van 15 april jl. van de voorzitter van de Wadden Sea Board. De zeehondenquête heeft al eerder aangegeven niet met deze voorwaarden in te kunnen stemmen.

Gelet op het belang dat ik hecht aan de trilaterale samenwerking in het Waddengebied – ook op dit punt – ben ik van mening dat de bestaande situatie gerespecteerd moet worden. Wel wil ik mij ervoor inzetten dat er trilateraal afgesproken wordt dat de TSEG op reguliere basis gaat overleggen met betrokken partijen, inclusief de zeehondenquête, om te waarborgen dat alle beschikbare expertise over zeehonden benut wordt.

Zenderen zeehonden

Mijn voorganger heeft uw Kamer in de brieven van 23 februari 2012 (Kamerstuk 28286, nr. 547) en 28 maart 2012 (Kamerstuk 2012D13776) geïnformeerd over de redenen waarom zenderen plaatsvindt en op welke wijze dat gebeurt. Het zenderen gebeurt op een zo zorgvuldig en diervriendelijk mogelijke wijze.

Mijn voorganger heeft u toegezegd om u te informeren over de laatste inzichten rondom het zenderen. Ik ben daarvoor te rade gegaan bij de Schotse "Sea Mammal Research Unit" van

het "Scottish Oceans Institute, University of St Andrews". Er is een review uitgevoerd. Daarvan is een rapport gemaakt.

De review geeft aan dat er geen alternatieven zijn voor zenderen in toegepaste studies naar versturende effecten door onderwatergeluid. Er zijn volgens de laatste inzichten geen nadelige effecten van zenderen bij zeehonden bekend.

Het rapport met als titel "Risks and benefits of telemetry techniques in investigating harbour seal and wind generator construction interactions" doe ik u hierbij toekomen te samen met een Nederlandstalige samenvatting.

Geldstromen naar IMARES

Vooraf wil ik melden dat de gangbare praktijk bij het uitzetten van kennisopdrachten is dat bezien wordt welke expertise nodig is en welke kennisinstellingen die het beste kunnen leveren. Er is sprake van een grote diversiteit van opdrachtnemers.

Door de wereldwijd erkende unieke kennispositie van de Wageningen University and Research Centre (WUR) is op de beleidsterreinen landbouw, natuur, visserij en voedsel veel expertise bij de WUR aanwezig. Bijgevolg blijkt de WUR dan ook vaak de meest geschikte partij om het gewenste onderzoek uit te voeren. Voor het visserijonderzoek en marien onderzoek is dat IMARES.

Onderzoek dat vanuit mijn departement bij de WUR uitgezet wordt, is in te delen in drie categorieën namelijk (1) Beleidsondersteunend onderzoek, (2) Kennisbasisonderzoek en (3) de Wettelijke Onderzoekstaken. Hierna ga ik kort in op alle drie de categorieën.

De onderzoeksresultaten van het beleidsondersteunend onderzoek worden door EZ en door (maatschappelijke) organisaties gebruikt die betrokken zijn bij het EZ-beleid. Het beleidsondersteunend onderzoek is in principe altijd openbaar na een periode van 3 maanden na oplevering van het rapport.

Het kennisbasisonderzoek legt de basis voor kennis die over drie tot vijf jaar relevant is voor de eerder genoemde beleidsterreinen van het ministerie, zowel voor EZ zelf als voor het bedrijfsleven en andere maatschappelijke stakeholders op het beleidsterrein van EZ.

Een aparte positie betreft het wettelijk verplichte onderzoek (WOT). Uit oogpunt van de gewenste continuïteit en kosteneffectiviteit in de uitvoering hiervan, wordt dit onderzoek in opdracht gegeven aan WUR, omdat die de meerjarig benodigde expertise het beste geborgd heeft.

Wageningen UR voert WOT-onderzoek uit, dat voortvloeit uit de verplichtingen van het ministerie op basis van nationale en internationale wet- en regelgeving.

IMARES participeert structureel voor wat betreft het beleidsondersteunend onderzoek in het thema Duurzame Visserij en Mariene Biodiversiteit. In het kennisbasisonderzoek doet IMARES mee onder thema 4 Groen Blauwe Ruimte.

Daarnaast voert IMARES voor mijn departement WOT-taken uit binnen de thema's Visserij en Natuur&Milieu. De bedragen vindt u in de tabel als bijlage. De basis van deze tabel is begrotingsartikel 16.4.

Tot slot

De zeehondencreche doet in opdracht van het ministerie onderzoek naar longwormen bij zeehonden. Tevens heeft mijn voorganger in augustus 2012 een gesprek gevoerd met de zeehondencreche en IMARES. In dat gesprek is ook gesproken over een gezamenlijk op te zetten onderzoek. Daar is tot nu toe geen invulling aangegeven. Wat mij betreft geldt de uitnodiging om een gezamenlijk onderzoeksvoorstel in te dienen door IMARES en de zeehondencreche nog steeds.

(w.g.) Sharon A.M. Dijkma
Staatssecretaris van Economische Zaken

Bijlagen

1. Brief van de voorzitter van de Wadden Sea Board van 15 april 2013
2. Nederlandstalige samenvatting van het rapport "Risks and benefits of telemetry techniques in investigating harbour seal and wind generator construction interactions".
3. Het rapport: "Risks and benefits of telemetry techniques in investigating harbour seal and wind generator construction interactions"
4. Overzicht geldstromen naar IMARES (begrotingsartikel 16.4)

Bijlage 1

- Brief van de voorzitter van de Wadden Sea Board van 15 april 2013

Bijlage 2

Nederlandstalige samenvatting van het rapport "Risks and benefits of telemetry techniques in investigating harbour seal and wind generator construction interactions". Samengevat zegt het rapport het volgende:

- Telemetrie (zenderen) noodzakelijk is in toegepaste studies naar verstorende effecten door onderwatergeluid en dat er geen alternatief is;
- Telemetrie een wetenschappelijk verantwoorde en bewezen positie in het onderzoek heeft gekregen;
- Er gedurende de laatste vijf jaar 105 'peer-reviewed' studies gepubliceerd zijn met gegevens verkregen dankzij zeehonden-telemetrie;
- Het type zender aangepast moet zijn aan de vraag die beantwoord dient te worden, en dat het aantal gezenderde zeehonden voldoende moet zijn om inzicht te verkrijgen in het effectgedrag op zeehondenpopulatie niveau;
- Risico's bij vangst (chronische verstoring, trauma van botsingen en verdrinking) primair verkleind worden door te werken met ervaren vangsteams. Het is zeer aannemelijk dat er geen lange termijn effecten zijn van zenderen op het individu;
- Plaatsing van een zender zal enig hydrodynamisch effect hebben maar er zijn geen empirische gegevens bekend om te beoordelen of dit enig effect heeft op gedrag /fitheid/activiteit van de zeehond;
- Verstoring door zender moet afgezet worden tegen de van nature grote variatie in lichaamsgewicht per jaar die zeehonden ondergaan;
- Door kennisontwikkeling van lijm tegenwoordig geen blijvende schade is op de huid van de zeehond.

Bijlage 3

- "Risks and benefits of telemetry techniques in investigating harbour seal and wind generator construction interactions"

Bijlage 4

- Overzicht geldstromen naar IMARES (begrotingsartikel 16.4)

Uitgaven (x € 1mln)	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Bijdragen aan ZBO's/RWT's								
<i>Kennisbasis (DLO)</i>	44.0	43.3	40.7	40.9	40.6	38.5	40.8	40.8
Waarvan IMARES	1.7	1.5	1.5					
Wettelijke Onderzoekstaken	51.5	51.2	50.3	50.2	50.2	50.2	50.2	50.2
Waarvan IMARES	5.4	5.8	5.8					
Opdrachten								
<i>Onderzoeksprogramm ering</i>	91.3	80.2	68.8	65.3	57.3	56.8	53.4	53.4
Waarvan IMARES	4.5	4.7	4.6					
TOTAAL IMARES	11.6	12.0	11.9					